

ІСТОРИЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.12(477)

ІСТОРИОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ ПЕРІОДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ 1917–1923 РОКІВ

Т. Андрусак

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: tha0104@ukr.net*

Обґрунтовано необхідність розмежування підходів, вироблених у процесі вивчення історії України, історії держави і права України та історії української правової думки в аналізі подій, явищ та ідей 1917–1920-х років, їх ролі, значення та впливу на наступні періоди української історії. В аспекті української правової думки ключове значення мають три ідеї, які в цей період стали загальнонаціональними: ідея права на самовизначення та її реалізація в створенні національної держави українського народу на українських землях, що входили до складу Австро-Угорської та Російської імперій, і відповідно, утворення Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, та ідея єдності українського народу і соборної державності, реалізована в Акті Злуки.

Запропоновано хронологічний, територіальний, ідеологічний та предметний критерії до класифікації джерел вивчення української правової думки 1917–1923 років та літератури, присвяченої цьому періоду.

Ключові слова: національна держава, Українська Народна Республіка, Західноукраїнська Народна Республіка, Акт Злуки, Українська революція 1917–1921 років.

22 січня 2016 року Президент України підписав Указ «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років», яким визначено «вшанування подій та видатних учасників Української революції 1917–1921 років одним із пріоритетів діяльності органів державної влади на 2017–2021 роки» [17]. Це є продовженням практики, започаткованої постановою Президії Верховної Ради України «Про відзначення 75-річчя Української демократичної революції 1917–1918 років» від 6 квітня 1992 року [14].

Одним із ключових аспектів відзначення вказаних подій є вивчення, переосмислення та актуалізація теоретичних надбань у сфері української правової думки. Можливість самостійно впорядкувати своє державне буття стала потужним поштовхом до інтенсивної інтелектуальної діяльності у сфері права, формування владних інституцій, структур самоорганізації та самоврядування надзвичайно широкого кола осіб. Різні форми державності дали можливість протягом короткого історичного періоду розвинути увесь спектр правових уявлень стосовно всіх політичних, економічних та інших проявів суспільного життя. Під цим оглядом видається важливим і необхідним виокремлення зі загальноісторичних та історико-правових досліджень вивчення історії правової думки вказаного періоду. Це своєю чергою потребує вироблення методології, конкретизації та уточнення термінологічно-понятійного апарату, опрацювання та переосмислення всієї джерельної бази та історіографії.

Протягом останніх двох десятиліть у сучасній історичній та історико-правовій науці України з'явилося дуже багато фундаментальних досліджень в яких

розглянуто різні аспекти виникнення, функціонування та значення різних державних інституцій (органи законодавчої, виконавчої та судової влади, збройні сили, місцеві органи влади), законодавство вказаного періоду, міжнародні та міждержавні відносини, збройне протистояння та конфлікти тощо. Бібліографія з вказаної тематики, без перебільшення, нараховує тисячі найменувань. Також з'явився значний масив наукових досліджень та публікацій, присвячених окремим постатям цього періоду (Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Євген Петрушевич та багато ін.). Проте до цього часу немає досліджень, предметом яких був би розвиток теоретичних уявлень про право, загальна характеристика української правової думки періоду національної державності 1917–1923 років.

У цій статті спробуємо охарактеризувати один із аспектів цієї проблеми, а саме її історіографію. Для цього, як видається, необхідно:

– розмежувати підходи, вироблені в науці історії України та історії держави і права України від підходів, які доцільно застосовувати при вивченні історії правової думки;

– окреслити коло джерел української правової думки 1917–1923 років;

– визначити та обґрунтувати критерії класифікації історіографічного матеріалу щодо цієї проблеми.

Вивчення та осмислення будь-якого соціального явища потребує застосування всього спектру методів і підходів, виробленого соціальними науками. Це й історія, і політологія, і соціологія, і загальна історія, і юриспруденція, і економіка і низка інших. Кожна з цих наук вивчає певний аспект досліджуваного явища, а синтез їх здобутків дає максимально цілісне уявлення про об'єкт дослідження. Проте жодна з наук не повинна мати визначальний домінуючий вплив, а тим паче задавати параметри для інших, бо в цьому випадку знову матимемо відновлення історичного матеріалізму як визначального і єдино правильного підходу до вивчення будь-якого соціального явища, процесу, події. В умовах радянського тоталітарного режиму, коли політична ідеологія стала основою, межами та критерієм істинності для всіх соціальних наук, завдання історії полягало в обґрунтуванні поділу історії людства на два періоди: до соціалістичної революції і після неї. Відповідно період 1917 та наступних років розглядали крізь призму цієї революції, з відповідними оцінками контрреволюції, громадянської війни і т. д. Центром цієї революції був Петроград і всі інші події були явищами периферійними та похідними. Дискурс революції став і досі залишається визначальним для історичної науки сучасної України щодо трактування окреслених подій. На противагу російським Лютневій та Жовтневій революціям запроваджено термін Українська революція 1917–1921 років. «За роки існування сучасної Української держави не лише у вітчизняній історіографії, але й колективній свідомості нації ствердилося і стало загальноживаним поняття «Українська революція», яке інтегрує в єдину цілісність величезний масив суспільно-політичних подій та явищ, що мали місце на території України протягом 1917–1921 рр.», – утверджують працівники відділу історії Української революції (1917–1921 років) [2, с. 5]. На сайті Українського інституту національної пам'яті в інформації «Що таке Українська революція?» читаємо: «Українська революція 1917–1921 років розпочалася в умовах революційних потрясінь, які охопили Російську імперію у березні 1917-го. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що еволюціонувала від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення власної державної незалежності.

Революція була явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські інституції, відроджувалася культура.

Цікаво, що термін «Українська революція» був уведений в обіг самими учасниками подій. Це визначення є в працях Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Дмитра Дорошенка та інших діячів доби. Радянська історіографія старанно викоринювала цю дефініцію та поширювала свої поняття – «Велика Жовтнева соціалістична революція» та «Громадянська війна». Усе, що не вписувалося в рамки «генеральної лінії партії», подавалося як «контрреволюційне» та «буржуазне». Проте, тим часом українські історики в діаспорі досліджували Українську революцію 1917–1921 років. Їх роботу продовжили вітчизняні науковці в незалежній Україні» [19]. Полеміка з радянською історіографією, яка залишилася в минулому більше понад четверть століття тому, хоча й далі тяжіє над «вітчизняними науковцями», видається беззмисловою з огляду на а) її ідеологічну заангажованість; б) чітке антиукраїнське і антидемократичне спрямування. Проте помилковими, принаймні з позиції історії української правової думки, є декілька інших наведених тверджень. Зокрема про «загальноукраїнський» характер революції та її зв'язок з російською революцією. По-перше, тому що Російська революція не мала жодного впливу на появу української державності на українських землях, які входили до складу Австро-Угорської імперії. По-друге, процеси творення державності на цих землях ніколи не окреслювалися поняттям «революція», оскільки одразу ж перейшли в польсько-українську війну. Отже, вживання терміна революція до окреслених подій а) виводить їх центр за межі українських земель; б) заперечує соборність цих подій; в) нівелює їх сутнісність. Події 1917–1920-х років не мали для українського народу революційного характеру. Це була реалізація українським народом свого права на самовизначення. Можливість для реалізації цього права з'явилася в результаті революційних подій, які спричинили розвал імперій, до складу яких входили різні частини українських земель. Український народ не відіграв у цьому процесі помітної ролі. Але, отримавши можливість, український народ на своїх етнічних землях проголосив створення власної національної державності. Саме тому ключовими подіями періоду 1917–1923 років є:

1. Проголошення українським народом створення власної національної держави на українських землях, що перебували в складі Російської імперії, розпочате утворенням Центральної Ради як представницького органу, який виражав волю не тільки українського народу, але й представників національних меншин, які проживали на українських землях та завершене Четвертим Універсалом.

2. Проголошення від імені українського народу представницьким органом Української Національної Ради, створення власної національної держави на українських землях, що належали до складу Австро-Угорської імперії.

3. Акт Злуки, який закріпив волевиявлення всього українського народу об'єднати дві українські держави, створені на землях, що входили до складу різних імперій, в єдину соборну Українську державу.

Тому маємо у Михайла Грушевського «Нову Україну», «Велику Україну», «Самостійну Україну», «Вільну Україну» [4, с. 1, 34, 57, 133], у Володимира Винниченка «Відродження нації» [3], у Симона Петлюри «Українську республіку» [11, с. 375], у Дмитра Дорошенка «Добу Центральної Ради» [6] та Українську Гетьманську Державу 1918 року [7], у Наталії Полонської-Василенко «Українську Самостійну Державу» [12, с. 457], але ні в кого з них немає згадки про українську

революцію. Ісаак Мазепа, автор праці «Україна в огні і бурі революції 1917–1921», говорить про «українську визвольну боротьбу» [9, с. 5]. Термін «Велика Українська Революція» з підзаголовком «Матеріали до історії відновлення української державності» вживає у своїй праці, виданій Комісією до устійнення фактів і дат Української визвольної боротьби 1917–1920 років Української Вільної Академії наук у США, Яків Зозуля [1]. Тому вживання терміна «Українська революція» для окреслення створення Української Соборної Самостійної Держави є применшенням ролі та значення цієї події і в українській історії, і в історії Східної Європи, і в історії державних утворень, до складу яких входили ті чи інші частини українських земель. Так само, як і її обмеження 1921 року, тобто Ризьким договором. Такий підхід залишає поза увагою факт, що доля ЗУНР була вирішена на міжнародному рівні тільки 1923 року і саме цей рік беруть до уваги такі українські історики як Дмитро Дорошенко [6; 7], Наталія Полонська-Василенко [12] та інші, завершуючи ним період Української національної державності. За сучасний період в Україні тричі відбувалися події, які в нормативно-правових актах були окреслені, як революція або революційні. Ідеться про Студентську революцію на граніті [13], революційні події осені 2004 року [16] та Революцію гідності [15]. Тому окреслення подій 1917–1921 років як «Українська революція» є свідомим чи несвідомим ігноруванням того факту, що це виникнення української національної держави, яка охопила всі українські етнічні території, і є результатом волевиявлення всього українського народу. Показово, що події, пов'язані з проголошенням державного суверенітету (1990) та незалежності (1991), попри всю їх масштабність і, без перебільшення, епохальне значення, оскільки саме вони зумовили припинення існування СРСР, ніколи ні в історичній науці сучасної України, ні в нормативно-правових актах не окреслювалися як революційні.

Що ж до історії держави і права України, то, на відміну від трактування радянської державності як окупації України, що характерно для українських учених, які працювати поза межами СРСР (Яків Зозуля [1, с. 3], Ісаак Мазепа [10, с. 6], Матвій Стахів [18, с. 3], Андрій Яковлів [21, с. 31] та ін.) у сучасній науковій та дидактичній літературі далі зберігається поняття «української радянської державності», а відповідно про аналіз української правової думки періоду національної державності та її подальший розвиток не йдеться. Розгляд системи органів влади та чинного законодавства не дає розуміння антиправової та антинациональної суті радянської системи. Для цього необхідний аналіз ідеології та практики радянського тоталітарного режиму, розуміння декоративної суті конституції, представницьких органів та інших атрибутів демократичної правової держави у цій системі.

Значення цього періоду в історії української правової думки полягає, перш за все в тому, що ідея державної самостійності, як реалізації українським народом свого права на самовизначення, стала загальнонаціональною і була сприйнята суспільством, як єдино можливий подальший шлях розвитку українського народу. Всі інші ідеї, що були спрямовані проти державної самостійності українського народу мали або загальний антинациональний та антиправовий характер, як-от більшовизм з ідеєю диктатури пролетаріату та всесвітньої соціалістичної революції, або були анти-українськими та спрямованими на денационалізацію й асиміляцію українського народу, заперечення його самостійності й окремішності, що було характерно для російського монархічного руху та державних ідеологій Польщі та Румунії.

Період національної державності 1917–1923 років є ключовим в історії української правової думки з огляду на те, що витворилася повноцінна структура

підходів до розуміння всіх державно-правових явищ. Якщо до 1917 року її розвиток був або максимально утруднений через протистояння регіональних чинників, як це мало місце на українських землях, що входили до складу Австро-Угорської імперії (Галичина, Буковина, Закарпаття), або майже унеможливлений через державну асиміляційну політику, як у Російській імперії, то розпад імперій спричиняє потребу в осмисленні права, його ролі і значення в регулюванні суспільних відносин. Шлях від Першого до Четвертого Універсалу обумовлений не відсутністю на початок 1917 року ідеї державної самостійності України, а її утвердженням у свідомості суспільства. Зміна форм державності, потреба врегулювання відносин, які до того були поза сферою законодавчого регулювання, пошук оптимального співвідношення між правами та обов'язками для до того безправного суспільства стало визначальними напрямками розвитку української правової думки, які продовжували розвиватися і після 1923 року, хоча, головню, поза межами України.

Вивчення української правової думки вказаного періоду є важливим з огляду на схожість тих завдань і проблем, які доводилося вирішувати сто років тому, і які й сьогодні гостро стоять перед українським суспільством. Це, зокрема, гармонійне поєднання шляхів вирішення національних і соціальних проблем, пошук ефективної моделі сильної центральної влади з добре розвинутим і реальним самоврядуванням, забезпечення прав власності та створення умов для ефективного розвитку економіки зі забезпеченням соціальних гарантій працівникам тощо.

Історіографія української правової думки 1917–1923 років дуже значна. Вона охоплює офіційні акти, періодику, спогади і враження учасників тих подій, публіцистику, теоретичні розробки і т. д. У науковій літературі з історії України та історії держави і права України вказаного періоду достатньо повно розглянуто питання історіографії. Проте вивчення правової думки потребує визначення власних критеріїв, які допоможуть систематизувати увесь масив наявних джерел та виробити підходи до їх системного використання.

Цей період є надзвичайно насичений подіями, змінами на політичній карті, у суспільній свідомості. Тому надзвичайно важливим є хронологічний критерій. Має значення не тільки рік, але й день написання тієї чи іншої праці, появи того чи іншого документа. Світогляд людей, які мали суттєвий або й визначальний вплив на перебіг тогочасних подій змінювався протягом цього періоду кардинально, інколи неодноразово. Як писав Михайло Грушевський 1918 року: «Перше, що я вважаю пережитим і віджитим... це наша орієнтація на Московщину, на Росію, накидвана нам довго й уперто силоміць, і кінець кінцем, як то часто буває, справді присвоєна собі значною частиною громадянства... війна більшовиків з Україною рішуче поставила хрест над цією ідеологією, розв'язала всякі моральні вузли, які ще могли в чийсь-небудь очах зв'язувати українця з московським громадянином» [4, с. 10]. Аналіз подій та ідей, який проводився в процесі їх розвитку може суттєво відрізнитися від їх пізнішої оцінки тим самим автором. Це жодною мірою не є негативна оцінка, а тільки свідченням того, що українська правова думка є динамічною системою поглядів, ідей, теорій, які постійно розвиваються, змінюються, трансформуються. Праці, які побачили світ уже після 1923 року написані на основі досвіду реального державного будівництва, враховують реальні наслідки спроб втілення в суспільне життя на перший погляд дуже привабливих соціальних теорій.

Другим важливим критерієм є територіальний, який дає можливість оцінювати погляди того чи іншого автора, з огляду на місце, де з'явилася та чи інша праця, а також саме походження автора. Очевидно, що для Євгена Петрушевича небезпека

союзу з російськими політичними чинниками видавалася значно меншою, ніж з польськими. А у випадку зі Симоном Петлюрою ця ситуація була діаметрально протилежною. Так само все, що було написано на території СРСР, в умовах радянського тоталітарного режиму 1917–1991 роках не варто трактувати як вільно висловлену думку автора.

Як вже зазначалося вище, ключове значення Української національної державності 1917–1923 років полягає у витворенні в політичному житті всього спектру тогочасних ідеологічних напрямів і течій. При цьому дуже важливо розмежовувати відповідні українські течії та діяльність на території України відповідних ідеологічних формувань інших народів. Маємо більшовизм, як російський варіант комуністичної ідеології та український комунізм (термін «націонал-комунізм», який фігурує в літературі, є, на нашу думку, неправильним, хоча б з огляду на те, що на відміну від «націонал-соціалізму», який прийшов до влади в Німеччині 1933 року, український комунізм не робив ніяких особливих акцентів на національному питанні, а тільки виступав проти русифікації та за дерусифікацію), українську соціал-демократію та польську соціал-демократію, яка не сприймала жодних національних вимог українців. Ідеологічний критерій необхідно мати на увазі при аналізі будь-яких праць діячів окресленого періоду, оскільки протягом усього часу велася гостра політична боротьба, аж до зміни влади. Ця політична боротьба продовжувалася і на еміграції. Тому відзеркалення цієї боротьби маємо у всіх спогадах, наукових дослідженнях, політичних документах, які стосуються Української державності 1917–1923 років. Оскільки ДЦ УНР в екзилі функціонував аж до передачі повноважень і атрибутів державної влади УНР новообраному Президентові України 22 серпня 1992 року, то очевидно, що цей вплив певною мірою зберігається і надалі.

Оскільки, незважаючи на акт передачі повноважень глави ДЦ УНР в екзилі Президентові України, в жодному нормативно-правовому акті не закріплено правонаступництва нинішньої держави Україна щодо Української Народної Республіки чи Української Держави, то аналіз законодавства українських держав 1917–1923 років, їх міжнародного статусу й сьогодні залишається сферою історичних та історико-правових досліджень. Тим більший інтерес викликають дослідження українських правників щодо цієї тематики. Тут, окрім названих вище, варто згадати Станіслава Дністрянського [5, с. 309–344], Михайла Лозинського [8], Олександра Юрченка [20] та ін. Саме застосування предметного або галузевого критерію дає можливість розділити увесь масив літератури з цієї проблематики на історичні розвідки, політичні (політологічні) праці, юридичні дослідження, спогади та мемуари тощо.

Усі названі критерії, поруч зі загальноприйнятими в історіографії підходами, необхідно застосовувати для формування цілісної історії української правової думки вказаного періоду.

Протягом останніх десятиліть в Україні з'явилося дуже багато ґрунтовних досліджень різних аспектів діяльності органів державної влади, аналізу законодавства державних утворень періоду 1917–1923 років. Повертається зі забуття та перевидається інтелектуальна спадщина провідних діячів цієї доби. Відкрито архіви та опубліковані масиви архівних матеріалів, які стосуються діяльності органів законодавчої та виконавчої влади. Майже не залишилося значних «білих плям», забутих імен, неопублікованих документів. Перший етап, завдання якого полягає у публікуванні джерел та поверненні імен, можна вважати завершеним. Тепер справа за другим етапом, який має сприяти переосмисленню історичного досвіду та

формуванню на його основі рішень сучасних проблем, знаходження відповідей на гостроактуальні питання сучасності. На сьогодні добре відомо, які документи приймав той чи інший орган, хто брав участь у тих чи інших подіях столітньої давнини. Але залишаються без відповіді питання, чому українці, як і сто років тому, виявилися не готовими до окупації Російською Федерацією частини території України, чому люди, які народилися в Україні, здобули освіту в українських школах і вишах, переходять на бік ворога, чому немає належного захисту інформаційного простору, підтримки розвитку української культури, науки й освіти.

Вивчення минулого, вшанування пам'яті тих, хто боровся за свободу і самостійність України має дуже важливе значення. Але ще більше значення має вміння аналізувати минуле, бачити ті помилки та прорахунки, які привели до втрати державності, а пізніше й до геноциду українців. Бачити для того, щоб робити належні висновки на майбутнє, щоб не допустити повторення цих помилок та недоглядів. І тут на перший план виходить інтелектуальна спадщина попередніх поколінь борців на свободу і самостійність України, ті духовні надбання, які повинні лягти в основу стратегію формування і розвитку України, як національної демократичної і правової держави. Тому вивчення української правової думки, особливо її здобутків періоду Української національної державності 1917–1923 років, має стати одним із ключових завдань подальшого вивчення цього періоду.

Список використаних джерел

1. Велика Українська Революція (Матеріали до історії відновлення української державності). Календар історичних подій за лютий 1917 року – березень 1918 року / упоряд. Яків Зозуля. Нью-Йорк, 1967. 114 с.
2. Верстюк В., Скальський В. Українська революція 1917–1921 рр. у політиці формування національної пам'яті в 2007–2010 рр. // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. Київ, 2010. Вип. 5. С. 5–22.
3. Винниченко В. Відродження нації. Київ; Відень, 1920. Ч. I. 348 с.
4. Грушевський М. На порозі Нової України. Статті і джерельні матеріали. Нью-Йорк; Львів; Київ; Торонто; Мюнхен, 1992. XX+278 с.
5. Дністрянський С. Загальна наука права і політики. Прага, 1923. Т. I. 400 с.
6. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр. Нью-Йорк, 1954. Т. I. Доба Центральної Ради. 437+XXI с.
7. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр. Нью-Йорк, 1954. Т. II. Українська Гетьманська Держава 1918 року. 424+LXXXVI с.
8. Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920. Відень, 1922. 228 с.
9. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції. 1917–1921. I. Центральна Рада – Гетьманщина – Директорія. Прага, 1942. 212 с.
10. Мазепа І. Україна під червоною Москвою. II вид. Прага, 1941. 46 с.
11. Петлюра С. Статті. Листи. Документи. Нью-Йорк, 1979. Т. II. 627 с.
12. Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ, 1992. Т. 2. Від середини XVII століття до 1923 року. 608 с.
13. Про відзначення 25-ї річниці Студентської революції на граніті: Указ Президента України від 1.10.2015 № 565/2015 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565/2015>
14. Про відзначення 75-річчя Української демократичної революції 1917–1918 років: Постанова Президії Верховної Ради України від 6.04.1992 № 2255-XII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2255-12>(дата звернення: 20.02.2017).

15. Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні: Указ Президента України від 11.02.2015 № 69/2015 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/69/2015>
16. Про День Свободи: Указ Президента України від 19.11.2005 № 1619/2005 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1619/2005>
17. Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років: Указ Президента України від 22.01.2016 № 17/2016 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/17/2016> (дата звернення: 20.02.2017).
18. Стахів М. Звідки взялася советська влада в Україні та хто її будував. Нарис історії російської агресії та конституційного розвитку советської влади над Україною. Нью-Йорк; Детройт; Скрантон, 1955. Частина перша. 105 с.
19. Українська революція 1917–1921 рр. // Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua/page/ukrainska-revolutsiya-1917-21> (дата звернення 14.03.2017).
20. Юрченко О. Українсько-російські стосунки після 1917 р. в правовому аспекті. Мюнхен, 1971. 402 с.
21. Яковлів А. Основи конституції У. Н. Р. Нью-Йорк, 1964. 64 с.

References

1. Velyka Ukrains'ka Revoliutsiia (Materiialy do istorii vidnovlennia ukrains'koi derzhavnosti). (1967). *Kalendar istorychnykh podij za liutyj 1917 roku – berezen' 1918 roku*. Uporiad. Yakiv Zozulia. N'iu-Jork.
2. Verstiuk, V., Skal's'kyj, V. (2010). Ukrains'ka revoliutsiia 1917–1921 rr. u politytsi formuvannia natsional'noi pam'iaty v 2007-2010 rr. *Problemy vyvchennia istorii Ukrains'koi revoliutsii 1917–1921 rokiv*, 5, 5–22.
3. Vynnychenko, V. (1920). *Vidrodzhennia natsii*. Chastyna I. Kyiv; Viden'.
4. Hrushevs'kyj, M. (1992). *Na porozy Novoi Ukrainy. Statti i dzherel'ni materialy*. N'iu-Jork; L'viv; Kyiv; Toronto; Miunkhen.
5. Dnistrians'kyj, S. (1923). *Zahal'na nauka prava i polityky. I tom*. Praha.
6. Doroshenko, D. (1954). *Istoriia Ukrainy. 1917–1923 rr. Tom I. Doba Tsentral'noi Rady*. N'iu-Jork.
7. Doroshenko, D. (1954). *Istoriia Ukrainy. 1917–1923 rr. Tom II. Ukrains'ka Het'mans'ka Derzhava 1918 roku*. N'iu-Jork.
8. Lozyns'kyj, M. (1922). *Halychyna v rr. 1918–1920*. Viden'.
9. Mazepa, I. (1942). *Ukraina v ohni j buri revoliutsii. 1917–1921. I. Tsentral'na Rada – Het'manschyna – Dyrektoriiia*. Praha.
10. Mazepa, I. (1941). *Ukraina pid chervonoju Moskvou. II vyd*. Praha.
11. Petliura, S. (1979). *Statti. Lysty. Dokumenty*. Tom II. N'iu-Jork.
12. Polons'ka-Vasylenko, N. (1992). *Istoriia Ukrainy. T. 2. Vid seredyiny XVII stolittia do 1923 roku*. Kyiv.
13. Pro vidznachennia 25-i richnytsi Students'koi revoliutsii na hraniti: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 565/2015. (1.10.2015). *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. VR Ukrainy. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565/2015>
14. Pro vidznachennia 75-richchia Ukrains'koi demokratychnoi revoliutsii 1917-1918 rokiv: Postanova Prezydii Verkhovnoi Rady Ukrainy № 2255-KhII. (6.04.1992). *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. VR Ukrainy. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2255-12> (data zvernennia: 20.02.2017).
15. Pro vshanuvannia podvyhu uchasnykiv Revoliutsii hidnosti ta uvichnennia pam'iaty Heroiv Nebesnoi Sotni: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 69/2015. (11.02.2015). *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. VR Ukrainy. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/69/2015>

16. Pro Den' Svobody: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 1619/2005. (19.11.2005). *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. *VR Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1619/2005>
17. Pro zakhody z vidznachennia 100-richchia podij Ukrain's'koi revoliutsii 1917-1921 rokiv: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 17/2016. (22.01.2016). *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. *VR Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/17/2016> (data zvernennia: 20.02.2017).
18. Stakhiv, M. (1955). *Zvidky vzialasia soviets'ka vlada v Ukraini ta khto ii buduvav. Narys istorii rosij's'koi ahresii ta konstytutsijnoho rozvytku soviets'koi vlady nad Ukrainoiu. Chastyna persha*. N'iu-Jork; Detroit; Skrenton.
19. Ukrain's'ka revoliutsiia 1917–1921 rr. (n.d.). *In Ukrain's'kyj instytut natsional'noi pam'iati*. Retrieved from <http://www.memory.gov.ua/page/ukrainska-revolutsiia-1917-21> (data zvernennia 14.03.2017).
20. Yurchenko, O. (1971). *Ukrain's'ko-rosij's'ki stosunky pislia 1917 r. v pravnomu aspekti*. Miunkhen.
21. Yakovliv, A. (1964). *Osnovy konstytutsii U. N. R.* N'iu-Jork.

*Стаття: надійшла до редакції 01.03.2017
прийнята до друку 22.03.2017*

HISTORIOGRAPHY OF UKRAINIAN LEGAL THOUGHT IN THE PERIOD OF NATIONAL STATEHOOD IN YEARS 1917–1923

T. Andrusyak

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: tha0104@ukr.net*

The necessity of the distinction made approaches in the study of the history of Ukraine, history of law and state of Ukraine and the Ukrainian legal thought in analyzing events, phenomena and ideas 1917–1920 years, their role, significance and impact of the following periods of Ukrainian history, was emphasized. In terms of Ukrainian legal thought crucial are three ideas that in this period became nationwide: the idea of the right to self-determination and its implementation in the creation of a national state of the Ukrainian people in the Ukrainian lands that were part of the Austro-Hungarian and Russian empires, and accordingly, formation Ukrainian people's Republic and the Western Ukrainian people's Republic, and the idea of unity of the Ukrainian people and the united state realized in the Act of Unification.

The definition «Ukrainian revolution of 1917–1921», used in history of modern Ukraine and the current legislation does not convey the essence of the content of the events that took place in the outlined period. Myhailo Hrushevsky, Volodymyr Vinnichenko, Simon Petliura, Dmytro Doroshenko, other creators of Ukrainian statehood and national participants in these events did not use the term «revolution» for their performance.

The value of the period that most accurately can be described by the term Ukrainian national statehood 1917–1923 years. (From the creation of the Central Council and the decision to terminate the existence West Ukrainian People's Republic) for the development of Ukrainian legal thought is that the idea of state independence, as implementation of the Ukrainian people their right to self-determination has become a national and seen as the only possible future development of the Ukrainian people. All the other ideas that were directed against the state independence of the Ukrainian people have or general anti-national and anti-

legal character, like Bolshevism with the idea of the dictatorship of the proletariat and the world socialist revolution, or were anti-Ukrainian and aimed at denationalization and assimilation of the Ukrainian people, the denial of its independence and isolation, which was typical for the Russian monarchist movement and the state ideology Poland and Romania.

Ukrainian historiography of legal thought Ukrainian national statehood period of years 1917–1923 can be divided into chronological (Contemporary sources and later publications), spatial (publications, which appeared in Ukraine and abroad), ideological (democratic, conservative, social democratic, communist and other direction) and substantive (historical, political, legal research) criteria. These criteria, along with conventional historiographical approaches should be used to form a coherent history of Ukrainian legal opinion given period.

Keywords: national state, Ukrainian People's Republic, Western Ukrainian National Republic, Unification Act, Ukrainian War of Independence, Ukrainian revolution of 1917–1921.